

80 . Moigrad | Comuna: Mirșid | Județ: Sălaj | Punct: Dealul Pomet; Dealul Comorii | Anul: 1994

Anul: 1994

Cod RAN: 142159.01

Perioade: Protoistorie, Antichitate

Epoci: La Tène, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie

Categorii sit: Civil, Domestic

Autori: Nicolae Gudea, Dan Tamba

Instituții: Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău

Cercetările arheologice de la Moigrad

Raport

A. Oraș roman, sector L, clădirea L7.

Au fost continuate investigațiile în zona vicus-ului. Suprafața cercetată se găsește la nord-est de castrul de pe dealul Pomet, în fața zidului de incintă a acestuia, în porțiunea cuprinsă între bastionul stâng al porții praetoria și bastionul turnului de col de nord, în fața primului turn de curtină dinspre porta praetoria. După panta lungă de 20 m ce coboară, din fața zidului de incintă a castrului, porțiune ce corespunde cu aproximație cu panta șanțului sistemului defensiv a lagărului, urmează o suprafață cu aspect orizontal, cu o lățime ce variază între 6 și 10 m. Această terasă în porțiunea respectivă, marchează direcția drumului roman, care are un duct aproximativ paralel cu zidul castrului. Până la liziera actuală a pădurii urmează o pantă domoală, care este delimitată la vest de dealul Irimiesei, iar la est de valul ce urcă prin pădure spre dealul Citera. Porțiunea aceasta de teren este denumită de localnici Groapa Pipașului sau Iertașul Pipașului.

A fost cercetată parțial, clădirea denumită convențional L 7. Aceasta se găsește la 0,30-0,40 m de drumul roman. În vederea cercetării clădirii au fost trasate S 1 - (2 x 25 m) - care taie panta pe care a fost construită clădirea L 7, precum și terasa pe care se găsește drumul roman.

Lateral dreapta a fost trasat un șir de 7 casete, după ce în prealabil, a fost lăsat un martor de 0,50 m. între acestea și secțiune: C.1 - 3 x 4,50 m.; C.2 - 3,50 x 4,50 m.; C.3, C.4, C.5, C.6, C.7 - 3 x 4,50 m. S.2 - (1,50 x 20,90 m.) - peste elementele sistemului defensiv exterior a castrului.

După cum era de așteptat, obiectivul cercetat s-a dovedit ca fiind un edificiu impozant prin proporții, de formă patrulateră, clădirea are dimensiunile (17 x 9 m.). Spre drum avea un porticus. Zidurile de incintă sunt realizate în tehnica de construcție opus incertum din piatră de carieră de dimensiuni mari și mijlocii prinsă cu mortar. Zidurile de incintă au grosimi variabile, fapt datorat în primul rând, configurației terenului și în al doilea rând, instabilității acesteia. Prin îngroșarea zidurilor s-a urmărit mărirea structurii de rezistență a acestora. În interiorul clădirii au fost surprinse ziduri care indică o compartimentare interioară în subsolul construcției (fapt relevat de cota la care acestea au fost surprinse și de primul nivel de călcare identificat). Zidurile de compartimentare sunt realizate în tehnica opus mixtum, tehnică nou întâlnită la Porolissum, folosirea cărămizii pentru ridicarea unor ziduri nefiind cunoscută la Porolissum până în prezent. Existența unor spații la subsol indică, imediat, prezența în cazul clădirii L.7 a unui parter. Legat de acest aspect, finalizarea cercetării ne va permite să tragem concluziile adecvate.

Pentru a avea o relație între castru, sistemul său defensiv exterior, drumul roman și clădirea L.7 a fost trasată secțiunea S.2/1994, care a tăiat panta din fața zidului fortificației și se oprește la 3,90 m. de capătul secțiunii S.1/1994. Astfel, s-a putut stabili cu precizie, distanța dintre fața zidului fortificației și clădirea L.7, care este de 27,20 m. După berma cu lățimea de 0,50-0,60 m. urmează o pantă lungă de 16 m., cu o înclinație de 30 de grade, care se termină într-un șanț dublu cu adâncimea de 1 m. Aproximativ de mijlocul pantei a mai fost săpat un șanț cu adâncimea de 0,60 m., față de linia pantei. Așadar, fortificația are două șanțuri de apărare, unul săpat în pantă, iar al doilea, care este dublu, în capătul pantei. Diferența de nivel dintre drumul roman și fundul șanțului dublu este de 0,70 m.

B. Amfiteatru. Bajusz Istvan, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău

La amfiteatru, lucrările de cercetare s-au concentrat în zona arenei. Scopul a fost, pe de o parte, mărirea suprafeței dezvelite, pe de altă parte, clarificarea problemei canalului subteran identificat în anii precedenți în zona arenei și în spațiul porții nord-vestice. S-au trasat 2 secțiuni paralele cu axa scurtă: S 20 de 7 x 2 m și S 22 de 4 x 2 m, la 16, respectiv 26 m., sud-est de poarta nord-vestică.

În S 20, la circa 0,20-0,30 m. adâncime a apărut canalul subteran. Este săpat în lut, acum se lărgeste în partea de sus, dar în zona fundului se poate constata că inițial, a avut margini drepte. Lărgirea actuală a părții de sus se datorează prăbușirii marginilor, la un moment dat, ceea ce a dus și la o umplere parțială. Spre fund, între straturile de lut din dărâmătură, se intercalează dungi conținând mult cărbune. Lățimea canalului este de 0,90-1 m., iar adâncimea de circa 1,80 m. În canal s-au găsit fragmente ceramice, oase, câteva piese mărunte din bronz și o cantitate destul de mare de cuie de fier. Pe fundul gropii, lângă margini, pe exterior, s-a putut observa urma a 2 stâlpi de lemn cu diametrul de 20 cm., respectiv 24 cm. Considerăm că acestea sunt urmele acelor stâlpi de care erau prinse scândurile ce îmblăneau canalul pe margini, și de la care, provin urmele de cărbune și cuiele de fier.

În S 22, după un strat de depunere de 0,20-0,30 m., a început să apară dărâmătură formată din pietre, fragmente de țigle și mici fragmente arhitectonice. Acest fapt ne-a determinat să mărim suprafața cercetată, extinzând săpătura pe 3 casete de 5 x 3 m. (GC1, GC2, GC3) cu martori de 0,30 m. între ele, S 22 fiind inclusă în GC1). Adâncindu-se pe această suprafață, s-a conturat o mare groapă centrală. Prin casetele de mai sus, am reușit să delimităm doar două laturi: de sud-vest și nord-vest, restul gropii căzând în afara suprafeței cercetate acum. Pe latura nord-vestică a gropii am surprins gura canalului subteran, lat de 1 m. Groapa avea ca umplutură, în general, straturi asemănătoare cu canalul, dar la acestea se adaugă un strat masiv de dărâmătură, ce se scurge pe latura nord-estică a gropii, pe umplutura formată din dărâmarea marginilor. Din această dărâmătură am recuperat o mulțime de fragmente de capiteli dorice, baze și fusuri de coloană, executate din gresie și calcar. Dintre materialul arheologic și aici se remarcă cantitatea mare de cuie. La marginea gropii, pe exterior, am identificat 2 urme de stâlpi cu diametru de 30 cm., iar în interiorul ei, spre capătul sud-estic, alte trei urme dispersate a unor stâlpi cu diametrul de 20 cm. S-a putut constata că, groapa a fost săpată în lut, avea margini drepte, îmbrăcate probabil cu scândură. Adâncimea gropii era de 2,20-2,40 m. Dimensiunile generale n-am reușit să le determinăm acum, nefiind încă identificate laturile de nord-est și sud-est. În casetele noastre lățimea maximă este de 4,20 m., iar lungimea de 9,50 m., dar evident dimensiunile reale depășesc aceste cifre (probabil însă nu cu mult).

Avem, deci, de a face în cazul amfiteatrului de la Porolissum cu prezența unei gropi subterane în centrul arenei ce comunică cu exteriorul printr-un coridor, tot subteran. Acestea sunt spații ce ascundeau diverse decoruri și instalații ce serveau la asigurarea unei mai bune derulări a spectacolelor. Asemenea construcții subterane se găsesc la multe amfiteatre din Imperiul Roman. În Dacia, amfiteatrul de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa are astfel de construcție, ridicată însă din piatră.

C. Vitinal. Alexandru V. Matei, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău

Obiectivul cercetat aparține epocii romane, și reprezintă linia înaintată de apărare a frontierei romane a limes-ului în zona Porții Meseșului - Porolissum. A fost descoperit un zid de piatră, continuu, lucrat cu mortar, pe o lungime de circa 4,5 Km. În spatele acestui zid au fost descoperite două turnuri circulare și un turn patrulater, turnuri de observație și de pază amplasate la circa 15-20 m. în spatele zidului. A fost descoperită și cercetată parțial o poartă de intrare în provincie, poarta realizată din construcția acestui zid continuu. Poarta a fost blocată într-o fază intermediară de construcție. În trecătoarea Poarta Meseșului, a fost descoperit un nou burgus - care completează astfel blocarea trecătorii, făcând pereche cu burgus-ul din punctul "Fântâna Sușigului" descoperit în anul 1976.

Toate aceste elemente, zidul cu șanțuri de apărare, turnurile de supraveghere, poarta de intrare în provincie, burgus-ul, reprezintă o linie de apărare total necunoscută până în prezent, care modifică în mod substanțial cunoștințele de până acum pe care le aveam cu privire la sistemul de apărare, a cunoscutei trecători Poarta Meseșană. În epoca romană, cercetările arheologice vor continua în zona nou descoperită probabil următorii doi ani 1995-1996.

D. Valul Dublu-Dealul Comorii. Alexandru V. Matei, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău

Au fost efectuate două secțiuni de verificare longitudinală cu lungimile de 45 și respectiv de 35 m. (lățimea de 1,50 m.), precum și trei casete mici de 4 x 2 m., care au fost realizate în perioada 1 august - 10 septembrie 1994.

Obiectivul cercetat aparține epocii romane și era cunoscut în literatura de specialitate, încă din secolul al XIX-lea și până în prezent, ca reprezentând două alinamente de valuri relativ paralele (circa 20-25 m. între ele), în care erau încastrate baze de turnuri rectangulare așezate în formă de tablă de șah "val dublu cu turnuri".

Cercetările arheologice de verificare realizate în acest an, cele două secțiuni longitudinale peste cele două alinamente, au identificat sistemul de construcție a acestora. Au fost descoperite baze rectangulare lucrate din zidărie plină, care erau bine adâncite în lutul zonei. Dimensiunile acestor baze rectangulare, surprinse în valul interior (pe teren se observă urmele a 29 de astfel de baze a căror piatră a fost scoasă), în urma săpăturilor sunt de 6,20 x 3,20 m., 6 x 3 m. și 6,40 x 3,40 m. De remarcat că distanța de 6 m. dintre aceste baze se repetă. Dimensiunile (lățimea) bazelor (pilonilor) surprinse în valul exterior (pe teren se observă urmele pe 26 de astfel de baze) variază în limitele următoare: 3,70 m.; 3,40 m.; 3,00 m. Aceste baze cu aceste dimensiuni sunt lucrate la fel din zidărie plină prinsă cu mortar și sunt astfel amplasate, încât distanța dintre ele să fie de 3 m. Pe nivelul antic de călcare se observă un strat foarte gros de dărâmtură provenit de la demolarea (dărâmarea) acestor ziduri. În general, pe nivelul antic de călcare, sub dărâmături, au apărut foarte multe fragmente de la conducte pentru apă, lucrate din lut ars.

În urma acestor descoperiri, concluzia care se desprinde este că, de fapt, pe aceste baze lucrate din piatră prinsă cu mortar, se ridicau piloni care susțineau apeductul cu două conducte de apă al cărui traseu trecea dealuri înalte (dintre sud-vest și nord-est).

Diferența de nivel este de peste 30-35 m. - era necesară construirea acestor piloni pentru a menține mai ușoară căderea de nivel din această zonă.

Apa era captată în Muntele Meseș la circa 4,5 km. de orașul roman Porolissum și era dirijată, prin conducte închise îngropate pentru aproape toată lungimea traseului, până la cele două castre, vicus-ul militar și minicipium-ul Porolissum.

Prin aceste descoperiri s-a rezolvat problema aprovizionării cu apă a complexului civil și militar Porolissum, lucru necunoscut până în prezent. Relația dintre cele două alinamente de piloni de apeduct problema fazelor de construcție a acestora, relația cu primele faze ale valurilor de apărare din acel loc vor face obiectul cercetărilor viitoare preconizate pentru anii 1995-1996.

Materialul arheologic descoperit, documentația de șantier (planuri, profile, caseta video) se păstrează la Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.

E. STADA MUNTENIEI. Viorica Rusu-Bolindeț, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

S-au finalizat cercetările arheologice cu caracter preliminar la obiectivul "Sediul guvernatorului consular al Daciei romane". S-a urmărit edificare asupra stratigrafiei sitului și dezvelirea elementelor de construcție aparținând primelor faze de locuire romană. Pentru atingerea acestui obiectiv, au fost executate cinci secțiuni pe fundul gropii excavate în anul 1992. Acestea au avut următoarele dimensiuni: S V - 12,45 x 3,10 m.; S VI - 12,30 x 3 m.; S VII - 12,60 x 3 m.; S VIII - 10,75 x 3 m.; S IX - 10,55 x 3 m. Ele au fost orientate N-S și amplasate de la 18,50 m. de profilul estic al gropii spre vest. Împreună cu cele trei secțiuni dezvelite în campania precedentă (S I-IV/1993) secțiunile săpate în acest an au acoperit întreaga suprafață a fundului gropii, oferindu-se o imagine relativ completă a situației încăperilor complexului din primele faze ale locuirii romane. Astfel, pentru prima fază de locuire romană s-a constatat existența unor camere de formă pătrată sau dreptunghiulară, dotate cu podele de opus signinum și instalații de încălzire. Caracteristicile acestor încăperi sunt zidurile construite din pietre de râu prinse cu mortar. Corespunzător acestor faze, a fost descoperită o monedă de bronz de la Antoninus Pius, care ne poate oferi o datare relativă a primei perioade a complexului. Totodată, au fost descoperite și cărămizi și țigle ștampilate cu sigla legiunii a XIII-a Gemina, cu un tip de ștampilă necunoscut la Apulum, databil în prima jumătate a secolului al II-lea. Prin urmare, nu

avem atestată o fază de lemn a complexului, ci de la început s-a construit în piatră. În stadiul actual al cercetărilor este greu de precizat dacă construcția ridicată de soldații legiunii a XIII-a Gemina a fost dintru început sediul guvernatorului Daciei romane. Camerele dezvelite, aparținătoare primei faze au fost atent și temeinic construite. Pe de altă parte însă, cărămizile și țiglele șampilate descoperite, aparținătoare acestei faze, nu poartă nici una siglele trupei specializate în paza guvernatorului, ci numai ștampila pe un singur rând a legiunii a XIII-a Gemina. Acest lucru ne determină să presupunem că complexul în cauză a devenit sediul guvernatorului numai din a doua jumătate a secolului al II-lea, după reformele administrative ale lui Marcus Aurelius. Nu dispunea însă de o cronologie fermă pentru susține această ipoteză.

Sucesiunea de faze de locuire corespunzătoare epocii romane a fost pusă în evidență și în această campanie: peste temeliile zidurilor aparținătoare primei faze s-au suprapus cele aparținând fazei a II-a , care nu întotdeauna au respectat traiectul primelor. De asemenea, unele camere aparținând primei faze au fost dezafectate în vederea construirii unor încăperi mai mari sau coridoare în subfaza următoare. Nu dispunem de nici o descoperire monetară sau de alt gen care să ne permită o datare mai precisă a acestei subfaze.

În această campanie au fost atestate pentru prima oară și urme de locuire umane anterioare celei romane. În S VIII a fost descoperit colțul de NV al unui bordei preistoric aparținând epocii hallstattiene (după puținele fragmente ceramice descoperite). Totodată, în S IX, fără să aparțină unor elemente de construcție, au apărut mici fragmente ceramice aparținând culturii Basarabi.

Materialul arheologic aparținând epocii romane este destul de sărac, fapt explicabil prin distrugerile provocate prin excavarea gropii unde n-au făcut cercetările arheologice preliminare. În afară de cărămizi și țigle șampilate aparținând legiunii a XIII-a Gemina, au mai fost descoperite câteva fragmente ceramice și moneda de bronz din timpul lui Antoninus Pius.

Informații suplimentare online

[Raportul 79 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
